

การขัดเกลาทงความคิดเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ไปใช้อย่างยั่งยืนในกลุ่มสาขาอาชีพหลักของจังหวัดเชียงราย :
ศึกษาในมิติของการสื่อสาร*

SOCIALIZATION OF THOUGHTS ON SUSTAINABLE IMPLEMENTATION
OF SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY
IN MAJOR OCCUPATIONS IN CHIANG RAI PROVINCE:
THE STUDY OF COMMUNICATION DIMENSION

คมสัน รัตนะสิมากุล
komsan rattanasimakul

สาขานิเทศศาสตร์ (การสื่อสารสื่อใหม่) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
komsan.crru@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การขัดเกลาทงความคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อการนำไปใช้อย่าง
ยั่งยืนในกลุ่มสาขาอาชีพหลักของจังหวัดเชียงราย : ศึกษาในมิติของการสื่อสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
การขัดเกลาทงความคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มอาชีพด้านเกษตรกรรม พาณิชยกรรม
และบริการอื่นๆในมิติการสื่อสาร และศึกษาตัวแทนขัดเกลทที่มีอิทธิพลต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 408 คน และใช้การสนทนากลุ่ม
เพื่ออธิบายผลที่ได้จากการวิจัยเชิงสำรวจ

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความหมายคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงในสามลำดับแรกว่า
ประหยัด ความพอประมาณ และพึ่งพาตัวเองได้ตามลำดับ โดยแหล่งสารที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้กลุ่ม
ตัวอย่างนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รองลงมา
คือ เพื่อน และสื่อสารมวลชนต่างๆ

สำหรับการขัดเกลาทงความคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไขของ
กลุ่มอาชีพต่าง ๆ สรุปได้ว่า ในภาพรวมกลุ่มอาชีพพาณิชยกรรมและบริการถูกขัดเกลทในเรื่องความพอประมาณ
ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไขความรู้และคุณธรรมมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ

* บทความนี้มาจากงานวิจัยในชื่อเรื่องเดียวกัน ซึ่งงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมสัน รัตนะสิมากุล เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย และมี ดร.ขวัญฟ้า ศรีประพันธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.วาลี ชันธุวาร เป็นผู้ร่วมวิจัย ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวได้ทำแล้วเสร็จในปี พ.ศ.2555

ส่วนตัวแทนชัดเถลา (แหล่งสาร) ที่มีอิทธิพลต่อการนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืนของกลุ่มอาชีพต่างๆ นั้น ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ครอบครัว เป็นแหล่งสารที่สามารถพยากรณ์ร่วมกันได้ร้อยละ 68.4 นอกจากนั้น การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ยังพบว่า ครอบครัว เป็นตัวแทนชัดเถลาในทุกองค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไขที่สามารถพยากรณ์การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืนได้

คำสำคัญ : หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การชัดเถลาทางความคิด กลุ่มอาชีพหลักของจังหวัดเชียงร่าย

ABSTRACT

The study of socialization of thoughts on sustainable implementation of sufficiency economy philosophy in major occupations in Chiang Rai province: the study of communication dimension, aimed to study the socialization of thoughts on the sustainable implementation of sufficiency economy philosophy in occupations of agriculture, industry, commerce and services in communication dimension, and to study of socialization agents influencing on the sustainable implementation of sufficiency economy philosophy. The method used in this study was a survey research. Four hundreds and seven respondents were randomly selected. Focus groups were conducted and discussions were analyzed to explain the result of survey.

The findings revealed that respondents define sufficiency economy philosophy as economize, moderate, and rely on self-reliance, respectively. Role model influencing on the sustainable implementation of sufficiency economy philosophy in respondents were His Majesty the King, peer group and mass media, respectively.

Socialization of sufficiency economy philosophy of three principles and two conditions in the occupation groups revealed that in the commerce and services occupation group were socialized more than other occupation group in terms of economize, reason, immunity and knowledge and virtue.

Regression Coefficients analysis showed that occupation, motivation of implementation of sufficiency economy and family can be used to predict the sustainable implementation of sufficiency economy philosophy in 68.4%. In addition, the result also showed that family was only agent of socialization in all three principles and two conditions of sufficiency economy philosophy.

Keywords: sufficiency economy philosophy, socialization of thoughts, Chiang Rai province's major occupations

บทนำ

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานให้กับคนไทยได้นำไปเป็นแนวทางปฏิบัติ และสังคมต่างยอมรับว่าเป็นแนวทางที่สามารถทำให้ประเทศรอดพ้นจากภาวะวิกฤตและดำรงอยู่ได้ จึงทำให้รัฐบาลและหลายภาคส่วนของสังคมต่างพยายามเผยแพร่และรณรงค์ให้ประชาชนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวอาจจะเรียกได้ว่า เป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมหรือการอบรมเรียนรู้ทางสังคม

Popenoe (1991) กล่าวว่า กระบวนการของคนในสังคมในการกระทำระหว่างกันทางสังคม การได้รับรูปแบบของบุคลิกภาพ (Personality) และการเรียนรู้ (Learning) การดำเนินวิถีชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ จากสังคม และกลุ่ม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การขัดเกลาทางสังคมเป็นการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพตามความต้องการของสังคม

ในกรณีของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถือว่าการดำเนินวิถีชีวิตรูปแบบหนึ่งที่รัฐบาลและหลายภาคส่วนในสังคมกำลังดำเนินการเพื่อให้สมาชิกในสังคมได้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ว่าเป็นแนวทางที่ดีและเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นแนวคิดที่กำลังดำเนินการขัดเกลาทางสังคม เพื่อให้ประชาชนเกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติ

วิธีการขัดเกลาทางสังคม ทำได้ 2 ทางคือการขัดเกลาทางสังคมโดยตรง คือ การสั่งสอนและฝึกอบรมโดยพ่อแม่ และครูอาจารย์ทำให้เด็กปฏิบัติ

ตามที่สังคมคาดหวังและการขัดเกลาทางสังคมโดยทางอ้อม เช่น การฟังอภิปราย ปาฐกถาการอ่านหนังสือตามท้องสมุด การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ การดูภาพยนตร์การเข้ากลุ่มเพื่อน ทำให้เกิดการปรับตัวและพัฒนาบุคลิกภาพโดยมีองค์กรทางสังคมที่ทำหน้าที่ดังกล่าว หรือที่เรียกว่า ตัวแทนขัดเกลา คือ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอ้างอิงและสื่อมวลชน

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการสื่อสารรูปแบบที่มีตัวแทนขัดเกลาทำหน้าที่เป็นแหล่งสารหรือผู้ส่งสารที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดและขัดเกลาให้สมาชิกของสังคมมีบุคลิกภาพไปตามที่สังคมต้องการ ซึ่งการขัดเกลาจะประสบความสำเร็จและดำรงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืนนั้น ตัวผู้ส่งสารนั้นต้องมีอิทธิพลอย่างมาก เพราะต้องมีหน้าที่อธิบาย หล่อหลอม และเป็นแบบอย่างจนกระทั่งทำให้สมาชิกของสังคมยอมรับ

ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งจะพบว่า สื่อมวลชนเป็นตัวแทนขัดเกลาที่สำคัญในการเป็นแหล่งถ่ายทอดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชน (จำนรรจา ชุ่มชื่น, 2547; ปาณิสรา วัฒนรัตน์, 2550 และสมพงษ์ จิตระดับ, 2550)

สำหรับการขัดเกลาทางสังคมในเรื่องต่าง ๆ นั้น หากกล่าวในทางมิติการสื่อสารจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ประการคือ ความรู้ ทักษะและพฤติกรรม โดยใช้การสื่อสารเข้าไปเพื่อทำให้เกิดความรู้ เมื่อเกิดความรู้ขึ้นก็จะมีผลต่อไปยังทัศนคติและนำไปสู่การกระทำเป็นลำดับสุดท้าย

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจากการศึกษาหลายครั้งที่ผ่านมาจะพบว่า สื่อมวลชนเป็นแหล่งเรียนรู้หรือขัดเกลาเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงให้กับประชาชน แต่จากการศึกษา พบว่า เนื้อหาของสื่อมวลชนทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศที่เผยแพร่เนื้อหาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่สามารถให้คำอธิบายหรือนิยามเศรษฐกิจพอเพียงที่ชัดเจนพอกล่าวคือ ส่วนมากมีการพูดถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ การอยู่แบบพอประมาณหรือพออยู่พอกิน และการพึ่งพาตนเอง แต่อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านยังต้องคิดและตีความด้วยตนเองเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในการนำไปประยุกต์ใช้ ขณะที่สื่อมวลชนส่วนใหญ่ยังคงเน้นไปที่กลุ่มเกษตรกร ซึ่งบางส่วนเป็นการนำเสนอกิจกรรมที่เกษตรกรทำอยู่แล้ว มีเพียงส่วนน้อยที่พูดถึงการใช้ในชีวิตประจำวันด้านอื่น ๆ หรือทางธุรกิจ แต่ก็เป็นคำอธิบายในระดับแนวคิดที่ขาดการการเสนอแนะอย่างเป็นรูปธรรมในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้เกิดผลจริง (คมสัน รัตนะสิมากุล และเสริมศิริ นิลดำ, 2552)

ฉะนั้น หากจะดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำเป็นจะต้องมีการศึกษาการขัดเกลาความคิดของแหล่งขัดเกลาต่าง ๆ ในฐานะของแหล่งสาร เพราะการขัดเกลาถือเป็นต้นทางของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้จึงต้องการศึกษาการขัดเกลาทางความคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มอาชีพเกษตรกร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการอื่น ๆ ในมิติของการสื่อสาร ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปวางแผนทางการสื่อสาร เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม เพิ่มเติมแนวคิดหรือปรับทิศทางแนวนโยบายการขับเคลื่อน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการขัดเกลาทางความคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มอาชีพเกษตรกร พาณิชยกรรมและบริการอื่น ๆ ในมิติการสื่อสาร

2. เพื่อศึกษาตัวแทนขัดเกลา (แหล่งสาร) ที่อิทธิพลต่อการนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้อย่างยั่งยืนของกลุ่มกลุ่มอาชีพด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการอื่น ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2548) อธิบายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า จะต้องประกอบด้วย 3 ท่วง และ 2 เงื่อนไข โดย 3 ท่วง คือ

1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2) ความมีเหตุผลหมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ส่วน 2 เจื่อนไซ คือ การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐานประกอบไปด้วย

1) เจื่อนไซความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2) เจื่อนไซคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาทโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม โดยความพอเพียงไม่ได้เป็นเพียงเทคนิคของการปฏิบัติ หากแต่เป็นวัฒนธรรมซึ่งเป็นเรื่องของวิถีคิด การมองโลกแบบที่ต้องอาศัยและพึ่งพิงกับบุคคล ชุมชนและสภาพแวดล้อม ซึ่งความพอเพียงสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้ทุกเรื่อง ไม่จำกัดอยู่เฉพาะมิติเศรษฐกิจสำหรับการวิจัยนี้ต้องการศึกษาว่าการขัดเกลากาย ความคิดและแหล่งสารที่มีอิทธิพลต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในกลุ่มอาชีพเกษตรกร พานิชยกรรมและบริการอื่น ๆ

แนวคิดเรื่องการขัดเกลากายทางสังคม

การขัดเกลากายทางสังคม หมายถึง กระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ความคิดทัศนคติอุดมการณ์ บุคลิกภาพของสมาชิกสังคมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งเป็นไปทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยผ่านตัวแทน

การขัดเกลากายทางสังคม (Agent) หรือกลุ่มที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลากายสมาชิกให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะทัศนคติอุดมการณ์ ฯลฯ ในแบบที่สังคมต้องการ โดยมีตัวแทนทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอ้างอิง และสื่อมวลชน

สำหรับวิธีการขัดเกลากายทางสังคมทำได้ 2 ทาง คือ การขัดเกลากายทางสังคมโดยตรง คือ การสั่งสอน และฝึกอบรมโดยพ่อแม่ และครูอาจารย์ทำให้เด็กปฏิบัติตามที่สังคมคาดหวัง และการขัดเกลากายทางสังคมโดยทางอ้อม เช่น การฟังอภิปราย ปาฐกถา การอ่านหนังสือตามห้องสมุด การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ การดูภาพยนตร์ การเข้ากลุ่มเพื่อน ทำให้เกิดการปรับตัวและพัฒนาบุคลิกภาพโดยมีตัวแทนทางสังคมที่ทำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งการวิจัยนี้ต้องการศึกษาว่า กรณีของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตัวแทนทางสังคมทั้ง 5 แหล่ง ได้มีการขัดเกลากายแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ อย่างไร

แนวคิดเรื่องการสื่อสาร

การสื่อสาร ตรงกับคำในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Communication ซึ่งรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Communis หมายถึง การร่วม (Common) เมื่อมีการสื่อสารหรือการสื่อความหมาย ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายถึงกระบวนการสื่อสาร หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าองค์ประกอบของการสื่อสารไว้แตกต่างกัน แต่โดยสรุปแล้วองค์ประกอบสำคัญ 4 อย่างในกระบวนการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร (source) สาร (message) ช่องทางของสาร (channel) และผู้รับสาร (receiver) ซึ่งนิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่าแบบจำลอง SMCR

กระบวนการสื่อสารนั้น ผู้ส่งสารหรือ

แหล่งสารนั้นว่ามีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งเมื่อมาประยุกต์อธิบายในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมนั้น จะพบว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการสื่อสาร ซึ่งมีตัวแทนขัดเกลาทางสังคมทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารหรือแหล่งสารที่ถ่ายทอดสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและขัดเกลาให้สมาชิกของสังคมมีบุคลิกภาพไปตามที่สังคมต้องการ ตัวผู้ส่งสารจึงนับว่ามีอิทธิพลอย่างมาก เพราะต้องทำหน้าที่อธิบาย หล่อหลอม และเป็นแบบอย่างจนกระทั่งทำให้สมาชิกของสังคมยอมรับ สำหรับการวิจัยนี้ได้ศึกษาถึงตัวแทนขัดเกลาในมิติของผู้ส่งสารและแหล่งสารที่มีอิทธิพลสำคัญต่อกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืน

โดยสรุปแล้ว การขัดเกลาทางสังคม คือ การเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อปลูกฝัง ความคิด ความเชื่อให้มีบุคลิกภาพตามความต้องการของสังคม ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการปลูกฝังความคิด ความเชื่อตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไขของกลุ่มอาชีพเกษตรกร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ ผ่านตัวแทนขัดเกลา คือ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอ้างอิง และสื่อมวลชน โดยงานวิจัยนี้พิจารณาตัวแทนขัดเกลาในฐานะของแหล่งสารหรือผู้ส่งสารเนื่องจากกระบวนการขัดเกลาเป็นพฤติกรรมการสื่อสารรูปแบบหนึ่งที่ตัวแทนขัดเกลาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ความคิด และเป็นตัวอย่างซึ่งนำไปสู่การสร้างทัศนคติ และพฤติกรรมในที่สุด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง หล่อหลอมให้สมาชิกของสังคมให้มีวิธีคิดและบุคลิกภาพในแบบพอเพียง

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้วิธีการศึกษาทั้งวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้วิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถาม จำนวน 408 ชุด เพื่อสำรวจข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การขัดเกลาความคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไขจากตัวแทนขัดเกลา 5 ตัวแทน คือ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอ้างอิง และสื่อมวลชน และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่มอำเภอ แยกตามระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี คือ กลุ่มอำเภอที่มีรายได้สูง กลุ่มอำเภอที่มีรายได้ปานกลาง และกลุ่มอำเภอที่มีรายได้น้อย จากนั้นในแต่ละอำเภอก็จะสุ่มตัวอย่างในกลุ่มอาชีพด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการอื่น ๆ โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากันอำเภอละ 136 คน โดยแต่ละกลุ่มอำเภอนั้นได้มีการสุ่มตัวอย่างให้มีการคละทุกกลุ่มอาชีพ

หลังจากนั้นใช้วิธีการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ด้วยการแจกแจงและแสดงค่าเป็นร้อยละ การคำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุนิยม เพื่อวิเคราะห์ว่าตัวแทนขัดเกลาใดที่มีอิทธิพลในการทำนายนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืน

สำหรับวิธีการเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอาชีพละ 15 คนคือ กลุ่มอาชีพด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม

และบริการ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์จากแบบสอบถามให้สมบูรณ์ โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการขัดเกลาทางความคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละตัวแทนขัดเกลา โดยเบื้องต้นได้นำเสนอการให้ความหมายแหล่งสารที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้จัก และแหล่งสารที่มีอิทธิพลต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ จากนั้นได้นำเสนอผลการศึกษาการขัดเกลาทางความคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละตัวแทนขัดเกลา ซึ่งประกอบด้วย ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษา กลุ่มอ้างอิง และสื่อมวลชน และตอนท้ายได้นำเสนอแหล่งตัวแทน (แหล่งสาร) ที่มีอิทธิพลต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืน ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความหมายคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงในสามลำดับแรกว่า ประหยัด (ร้อยละ 23.9) รองลงมาคือ ความพอประมาณ (ร้อยละ 20.8) และพึ่งพาตัวเองได้ (ร้อยละ 18.2)

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ยินหรือรู้จักคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง คือ จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นลำดับแรก รองลงมาคือจากเนื้อหาของสื่อสารมวลชนต่าง ๆ และบิดามารดา หรือครอบครัวในระดับใกล้เคียงกัน

แหล่งสารที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ร้อยละ 32.4) รองลงมาคือ เพื่อน (ร้อยละ 29.1) และสื่อสารมวลชนต่าง ๆ (ร้อยละ 19.9) ตามลำดับ

หากพิจารณาจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข (ตามแนวนอน) พบว่าครอบครัว ขัดเกลาเรื่องความรู้ อันดับแรก รองลงมาความพอประมาณ และความมีเหตุผล กลุ่มเพื่อน ขัดเกลาเรื่องความพอประมาณ รองลงมาความมีเหตุผล และความรู้ สถาบันการศึกษา ขัดเกลาเรื่อง

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของการให้ความหมายคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง

ความหมายคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	ร้อยละ
ประหยัด	332	23.9
ไม่กู้เงิน	183	13.2
พึ่งพาตัวเองได้	253	18.2
ใช้จ่ายเท่ารายได้ที่มี	91	6.6
ใช้จ่ายให้น้อยกว่ารายได้ที่ได้รับ	116	8.4
ความพอประมาณ	289	20.8
ความมีเหตุผล	80	5.8
ความสามารถพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้	40	2.9
อื่นๆ	2	0.2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของแหล่งสารที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างได้ยินหรือรู้จักคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งสารที่ทำให้ได้ยินหรือรู้จัก	อันดับ 1	อันดับ 2	อันดับ 3
จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	193	13	8
จากบิดามารดา หรือครอบครัว	6	40	21
จากเพื่อน	1	15	23
จากสถานศึกษา	7	14	2
จากสถานที่ทำงาน	-	3	7
จากข่าวสารการในพื้นที่	4	17	21
จากเนื้อหาของสื่อสารมวลชนต่าง ๆ	28	47	39
อื่น ๆ	-	-	-

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของแหล่งสารที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

บุคคลที่มีบทบาทสำคัญ	จำนวน	ร้อยละ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	328	32.4
เพื่อน	294	29.1
ครู อาจารย์	84	8.3
บิดา มารดาหรือบุคคลในครอบครัว	101	10
สื่อสารมวลชนต่าง ๆ	201	19.9
อื่น ๆ	3	0.3

ความรู้ อันดับแรก รองลงมาความมีเหตุผล และความรู้ กลุ่มอ้างอิง ขัดเกลาเรื่องความรู้ อันดับแรก รองลงมาความมีเหตุผล และความรู้ และสื่อมวลชน ขัดเกลาเรื่องความรู้ อันดับแรก รองลงมาความมีเหตุผล และความรู้

ในทางกลับกัน หากพิจารณาจากตัวแทน ขัดเกลา (ตามแนวตั้ง) พบว่า กลุ่มเพื่อนขัดเกลาเรื่องความพอประมาณมากที่สุด รองลงมาเป็นกลุ่มสื่อมวลชนและสถาบันการศึกษา ส่วนเรื่องความ

มีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม พบว่า สื่อมวลชนขัดเกลาเรื่องนี้มากที่สุด รองลงมาเป็นกลุ่มเพื่อนและสถาบันการศึกษา

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มอาชีพพาณิชย์กรรมและบริการถูกขัดเกลาในเรื่องความพอประมาณ ความมีเหตุผลและความมีภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไขคุณธรรมมากที่สุด ขณะที่กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมถูกขัดเกลาเรื่องเงื่อนไขความรู้มากที่สุด

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแทนชุดกลาทางความคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เมื่อพิจารณาารวมทุกกลุ่มอาชีพ

ตัวแทนชุดกลา/ หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	3 ห่วง						2 เงื่อนไข			
	ความ		ความ		ความ		ความรู้		คุณธรรม	
	พอประมาณ		มีเหตุผล		มีภูมิคุ้มกัน					
	Χ	S.D.	Χ	S.D.	Χ	S.D.	Χ	S.D.	Χ	S.D.
ครอบครัว	1.874	.769	1.845	.663	1.825	.625	1.945	.669	1.738	.601
กลุ่มเพื่อน	2.869	.941	2.530	.734	2.315	.653	2.395	.802	2.158	.869
สถาบันการศึกษา	2.284	.796	2.183	.620	2.104	.701	2.177	.696	1.914	.656
กลุ่มอ้างอิง	2.196	.839	2.174	.680	2.094	.657	2.168	.680	1.916	.708
สื่อสารมวลชน	2.840	.978	2.579	.704	2.337	.703	2.428	.806	2.227	.764

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการชุดกลาทางความคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เมื่อรวมคะแนนจากทุกตัวแทนชุดกลาโดยแยกตามกลุ่มอาชีพ

หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง / กลุ่มอาชีพ	3 ห่วง						2 เงื่อนไข					
	ความ		ความ		ความ		ความรู้		คุณธรรม		รวม	
	พอประมาณ		มีเหตุผล		มีภูมิคุ้มกัน							
	Χ	S.D.	Χ	S.D.	Χ	S.D.	Χ	S.D.	Χ	S.D.	Χ	S.D.
เกษตรกรรม	2.363	0.467	2.219	0.360	2.101	0.385	2.159	0.382	1.898	0.456	2.142	0.314
อุตสาหกรรม	2.242	0.441	2.210	0.362	1.994	0.300	2.294	0.482	1.848	0.313	2.123	0.304
พาณิชย์กรรม และบริการ	2.471	0.544	2.295	0.420	2.169	0.376	2.242	0.449	2.038	0.492	2.238	0.345

และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างการชุดกลาทางความคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ระหว่างทั้ง 3 กลุ่มอาชีพพบว่า มีความแตกต่างกัน

จากตารางที่ 7 แสดงว่าระหว่างกลุ่มอาชีพเกษตรกรกับพาณิชย์กรรมมีการชุดกลาแตกต่างกันหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง กลุ่มอาชีพพาณิชย์กรรมและบริการมีการชุดกลา มากกว่ากลุ่มอาชีพเกษตรกร

การพยากรณ์ตัวแปรตัวแทนชุดกลาทางสังคม 3 ห่วง 2 เงื่อนไขจำนวน 5 ตัวแทนที่มีต่อการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืน จากตารางแสดงให้เห็นว่าตัวแทนชุดกลาทางสังคมที่สามารถพยากรณ์การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืนมีทั้งหมด 1 ตัวแทน คือ ครอบครัว (-.585) โดยตัวแปรดังกล่าวสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 34.2

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการขัดเกลาความคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

จำแนกตามกลุ่มอาชีพ	แหล่ง	df	MS	F	Prob.
ความแปรปรวน					
ระหว่างกลุ่ม	.930	2	.465	4.228	.015
ภายในกลุ่ม	40.912	372	.110		
รวม	41.842	374			

ตารางที่ 7 การขัดเกลาความคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ตามกลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพ	3 ห่วง 2 เงื่อนไข ($\bar{X}$)	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม	พาณิชยกรรมฯ
		2.142	2.123	2.238
เกษตรกรรม	2.142			*
อุตสาหกรรม	2.123			
พาณิชยกรรมและบริการ	2.238			

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตัวแทนขัดเกลาทางสังคม 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ที่มีต่อการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืน

ตัวแปรอิสระการขัดเกลา 3 ห่วง 2 เงื่อนไข	การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืน	
	Betas (β)	Prob.
3 ห่วง 2 เงื่อนไข		
ครอบครัว	-.585	.000
กลุ่มเพื่อน	-.038	.367
สถาบันการศึกษา	-.043	.345
กลุ่มอ้างอิง	-.052	.234
สื่อมวลชน	-.037	.380
Total R² (ร้อยละ)	.342	.000

ภายหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 408 ชุดนี้เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับการขัดเกลาทางความคิดหลักหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไขแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่ม โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มอาชีพด้านต่างๆที่มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสม่ำเสมอ เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลร่วมกันกับข้อมูลเชิงปริมาณในการอธิบายถึงการขัดเกลาทางความคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างได้ให้คำตอบไปในทิศทางเดียวกันว่า การที่ปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้นั้นเกิดมาจากการขัดเกลาของครอบครัวเป็นสำคัญ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ชี้ให้เห็นว่า บิดามารดาเป็นคนที่มินิสัยประหยัด ทำให้ตนเองได้เห็นตัวอย่างประกอบกับการได้รับการสอนจากบิดามารดาไปด้วยพร้อม ๆ กัน จึงทำให้ตนเองถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กเมื่อเติบโตขึ้นได้หล่อหลอมให้ตนเองเป็นคนที่มิลักษณะของความพอเพียง มีวินัยในการดำเนินชีวิตและในการทำงาน ดังตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

“เศรษฐกิจพอเพียงได้พื้นฐานมาจากครอบครัว ได้อิทธิพลจากพ่อแม่ ให้ฐานคิด ไม่ใช่มีเยอะ จ่ายเยอะ พ่อแม่สอนเราถึงวิธีการเลือกวิธีการซื้อไม่ให้เราสุรุ่ยสุร่าย ถ้ายังไม่พร้อมจะซื้อก็ไม่ต้องซื้อ” (กานดา ช่วงชัย อาชีพรับราชการครู อ.แม่จัน จ.เชียงราย)

“ครอบครัวก็ประหยัดอยู่แล้ว เกิดมาเค้าก็ประหยัดอยู่แล้ว ทำงานเยอะ กินน้อย เก็บเงินไว้ให้ลูกหลาน (คมสัน ใจมา อาชีพทนายความ อ.เมือง จ.เชียงราย)

“ต้นแบบคือแม่ ทำอะไรต้องมีเหตุผล

เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้แปลว่าต้องจน แต่ต้องมีเหตุผล สัดส่วน 100 ใช้เงิน 40 เก็บ 60 แล้วนำไปลงทุน 30 ซื้อหุ้นเก็บไว้ที่บ้านสร้างพื้นฐานมาดีอยู่แล้ว การลงทุนต้องพิจารณาถึงความเสี่ยง” (วิรุฬ โชนี เจ้าของกิจการร้านผ้า อ.เมือง จ.เชียงราย)

นอกจากนั้นการสนทนากลุ่มยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีพ่อแม่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพค้าขาย บุคคลเหล่านี้ต้องทำงานมาตั้งแต่เด็ก ซึ่งงานดังกล่าวทำให้พวกเขามีโอกาสได้ใกล้ชิดพ่อแม่และได้รับการอบรมสั่งสอนในสิ่งที่ดี มีวินัยในการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะในการทำงาน ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้กลุ่มตัวอย่างได้รับการขัดเกลาจากสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ไปที่ละน้อยจนทำให้เป็นคนที่ยึดง่าย พอใจในสิ่งที่มีอยู่ รู้คุณค่าของวัตถุสิ่งของที่เข้ามาหาได้โดยสุจริต และไม่แสวงหาสิ่งใหม่มากนัก

อภิปรายผลการวิจัย

“การขัดเกลาทางความคิดเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืนในกลุ่มสาขาอาชีพหลักของจังหวัดเชียงราย: ศึกษาในมิติของการสื่อสาร” ผู้วิจัยมีประเด็นข้อค้นพบจากผลการวิจัย ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. การขัดเกลาทางความคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

1.1 เมื่อพิจารณาจากตัวแทนขัดเกลาจากผลการศึกษาในเรื่องการขัดเกลาทางความคิดในเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไขรวมได้ชี้ให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยและค่าเฉลี่ยก็ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่มีข้อที่น่าสังเกตว่า เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายองค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข กล่าวคือ ความ

พอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไขความรู้และคุณธรรมจะพบว่า สื่อมวลชนเป็นตัวแทนที่ทำหน้าที่ขัดเกลาได้มากกว่าตัวแทนอื่น ๆ ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า ในสังคมปัจจุบัน สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการถ่ายทอดข่าวสารและความรู้ให้กับประชาชน (McQuail, 2000 ; ประมวศะเวทิน, 2546) ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงก็นับว่าเป็นนวัตกรรมทางความคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานให้กับประชาชนในทศวรรษที่ผ่านมา และสื่อมวลชนได้เป็นผู้เผยแพร่แนวคิดดังกล่าวออกไปสู่สังคมอย่างกว้างขวาง

ดังนั้น ผลการศึกษาครั้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าสื่อมวลชนเป็นตัวแทนในการขัดเกลาความคิดให้กับกลุ่มตัวอย่างมากกว่าตัวแทนอื่น ๆ เนื่องจากเป็นแหล่งที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงหลายเรื่องที่สะท้อนให้เห็นว่า สื่อมวลชนซึ่งประกอบด้วยวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ เป็นแหล่งข้อมูลหรือแหล่งที่ให้ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงกับประชาชน (ชุมพลภัทร์ คงธนจารูอนันต์, 2551; พรทิพย์ เย็นจะบก และคณะ, 2547; วรวัฒน์ เกตุเพชร, 2550)

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสื่อมวลชนจะเป็นแหล่งสื่อสารที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง แต่การให้ข่าวสารนี้อาจจะยังไม่มีพลังที่มากพอที่จะขัดเกลาให้กลุ่มตัวอย่างนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืนได้ ทั้งนี้เพราะว่าสื่อมวลชนมีข้อจำกัดในเรื่องบางประการในเรื่องในแง่ของการสื่อสารเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อบุคคล ซึ่งทำให้สื่อมวลชนทำได้แค่ให้ความรู้มากกว่าที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติจนนำไปสู่พฤติกรรมได้ ขณะที่การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

มากที่สุด (อรรพรรณ ปิรันธโธวาท, 2549 ; รจิตลักษณ์ แสงอุไร, 2548)

1.2 เมื่อพิจารณาจากกลุ่มอาชีพ

เมื่อพิจารณาในรายอาชีพ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ในภาพรวมการขัดเกลาทางความคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ระหว่างทั้ง 3 กลุ่มอาชีพมีความใกล้เคียงกันโดยที่กลุ่มอาชีพอาชีพพาณิชยกรรมและบริการมีการขัดเกลาความคิดเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่ากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเล็กน้อย ทั้งนี้อาจอธิบายผลการศึกษานี้ได้ว่า การศึกษานี้เป็นการศึกษาการขัดเกลาทางความคิดในระดับบุคคลหรือปัจเจกบุคคล ซึ่งสุ่มเลือก (2542) ได้อธิบายว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถมองใน 2 มิติ คือ มิติในภาพรวมของสังคมประเทศและมิติในระดับบุคคล กล่าวคือ มิติในภาพรวมของสังคมประเทศ เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ ขณะที่มิติระดับบุคคลนั้น เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างพอประมาณตามฐานะ มีความพออยู่ พอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพอดี พอเพียงตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด

ดังนั้น หากจะอธิบายความแตกต่างกันในแง่ของการขัดเกลาทางความคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของความเป็นบุคคลธรรมดาทั่วไปจึงน่าจะอธิบายได้ด้วยมิติของกลุ่มอาชีพ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาร่วมกับการวิเคราะห์ถดถอย

พหุคูณ จะพบความสอดคล้องว่า ตัวแทนขัดเกล่าที่มีอิทธิพลหรือมีอำนาจพยากรณ์ได้ มีเพียงตัวแทนเดียว คือครอบครัวซึ่งย่อมาหมายความว่า การขัดเกล่าเกิดขึ้นมาตั้งแต่จากพื้นฐานในวัยเด็ก ซึ่งการขัดเกล่าผ่านทางครอบครัวน่าจะเป็นคำอธิบายความแตกต่างของระดับบุคคลได้ดีกว่า ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วจึงอาจจะอธิบายถึงเหตุผลที่ค่าเฉลี่ยของการขัดเกล่าฯ ในแต่ละกลุ่มอาชีพไม่แตกต่างกันมากนัก

2. ตัวแทนขัดเกล่า (แหล่งสาร) ที่ทำนายการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืน

การขัดเกล่าทางสังคมนั้นเป็นกระบวนการอบรมที่มีหน้าที่สร้างแรงบันดาลใจ อุดมการณ์ ทศนคติ ความเชื่อ ตลอดจนสร้างความรู้และทักษะอันจำเป็นให้แก่สมาชิกในสังคม โดยมีตัวแทนหรือกลุ่มที่ทำหน้าที่ขัดเกล่าสมาชิกในสังคม ซึ่งประกอบด้วยครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอ้างอิงและสื่อมวลชน ซึ่งจากการศึกษาการขัดเกล่าความคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงครั้งนี้พบว่า ครอบครัวเป็นตัวแทนการขัดเกล่าที่สามารถพยากรณ์การขัดเกล่าความคิดการนำหลักปรัชญาไปใช้อย่างยั่งยืนได้ในทุกองค์ประกอบ 3 ท่วง 2 เงื่อนไข คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันและเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของครอบครัวต่อการขัดเกล่า ดังเช่นที่ สุพัตรา สุภาพ (2546) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของครอบครัวในการขัดเกล่าว่าเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างลึกซึ้งและมีอิทธิพลต่ออารมณ์ ทศนคติ และพฤติกรรมของเด็ก และสอดคล้องกับสิ่งที่ งามตา วณินทานนท์ (2534) อธิบายไว้ว่า การขัดเกล่าหรือ

หล่อหลอมจากครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของคนมากที่สุด เพราะครอบครัวซึ่งมีพ่อแม่เป็นหลักมีอิทธิพลต่อชีวิตและพัฒนาการทุกด้านของคนมาก พ่อแม่มีบทบาทในการถ่ายทอดความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ ให้แก่เด็กด้วยการเลี้ยงดู

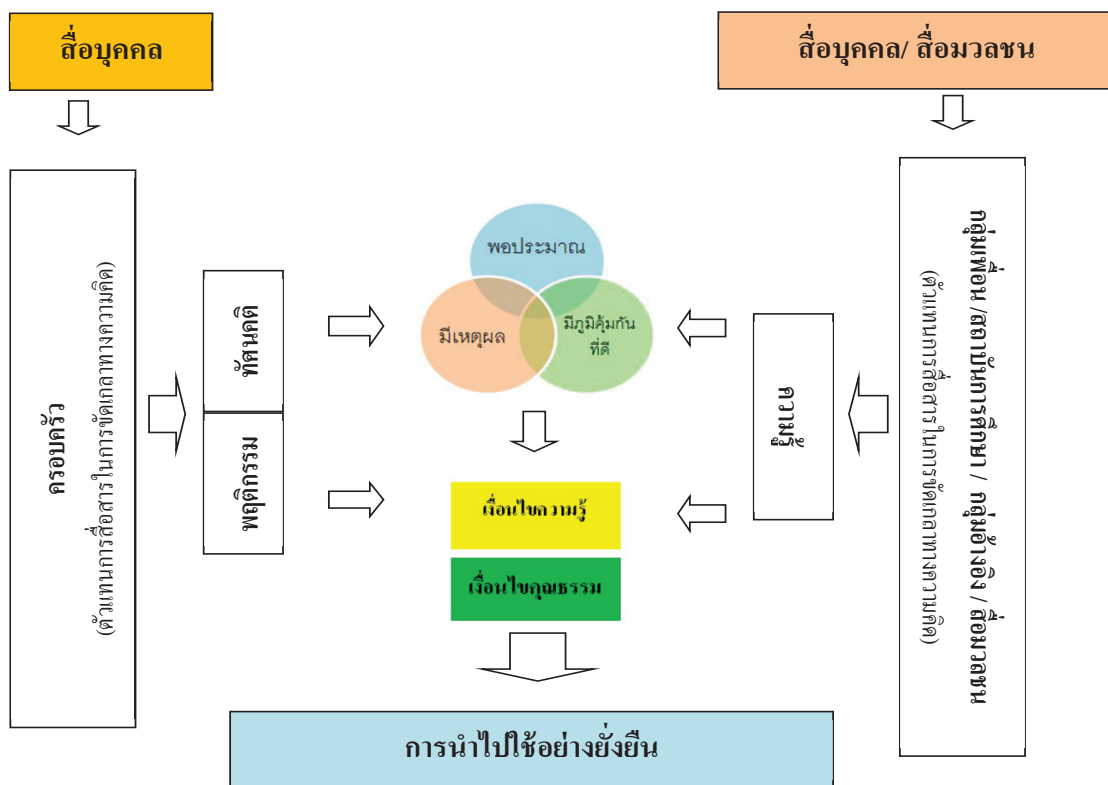
เมื่อนำผลการศึกษาเชิงปริมาณไปพิจารณา ร่วมกับผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่มก็ทำให้มองเห็นภาพถึงอิทธิพลของครอบครัวได้อย่างชัดเจน เนื่องจากผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้ให้คำตอบไปในทิศทางเดียวกันว่า การที่ตนปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะในเรื่องความประหยัดและพอประมาณได้นั้นเป็นเพราะได้รับการสอนมาจากบิดามารดา หรือได้เห็นบิดามารดาปฏิบัติมา ซึ่งเป็นสิ่งที่คุ้นตมาตั้งแต่กลุ่มตัวอย่างยังเป็นเด็ก และจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่มนั้นทำให้พบว่า การที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้นั้นองค์ประกอบหรือปัจจัยสำคัญนั้นมาจากทศนคติ ท้าที ค่านิยมหรือวิถีคิดที่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว โดยเฉพาะทศนคติในเรื่องของความประหยัด ความพอประมาณ และเรื่องคุณธรรม (ซึ่งได้มาจากสถาบันครอบครัว)

ดังนั้น การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติต้องมีวิถีคิดหรือปรับเปลี่ยนวิถีคิดให้สอดคล้อง ซึ่งหากผู้ปฏิบัติมีทศนคติหรือวิถีคิดที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กก็ย่อมจะเอื้อให้ปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ไม่ยากนัก จึงอาจจะเห็นเหตุผลที่อธิบายได้ว่า ทำไมตัวแทน ขัดเกล่าอื่น ๆ จึงไม่สามารถพยากรณ์การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ไปใช้ได้อย่างยั่งยืน เมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัว
แบบจำลองที่ได้จากผลการศึกษา

จากผลการศึกษาและการอภิปรายผล ผู้วิจัยได้นำมาเสนอเป็นแบบจำลองในการแสดงให้เห็นการขัดเกลาความคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบบจำลองอธิบายได้ว่า การขัดเกลาความคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ครอบครัว (ในฐานะสื่อบุคคล) เป็นตัวแทนขัดเกลาหลักที่สามารถปลูกฝังทัศนคติและนำไปสู่พฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไขได้ ขณะที่กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษา กลุ่มอ้างอิง (ในฐานะสื่อบุคคล) และสื่อมวลชน (ในฐานะสื่อมวลชน) เป็นตัวแทนขัดเกลาความคิดที่สามารถให้ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ได้ แต่อาจจะไม่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมได้มากเท่ากับครอบครัว ซึ่งการขัดเกลาเพื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องมีการสื่อสารที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ทั้ง 3 ระดับคือความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม ซึ่งกรณีนี้ครอบครัวในฐานะสื่อบุคคลเป็นตัวแทนขัดเกลามีประสิทธิภาพมากที่สุด แต่ขณะเดียวกันสมาชิกสังคมยังจำเป็นต้องแสวงหาความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจะนำไปสู่การสร้างทัศนคติที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดพฤติกรรมอย่างยั่งยืนได้ ซึ่งจากผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่า สื่อมวลชนเป็นแหล่งขัดเกลาที่สำคัญ โดยมีกลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษาและกลุ่มอ้างอิงเป็นแหล่งขัดเกลาร่วมที่สำคัญเช่นกัน

ภาพที่ 1 แบบจำลองที่ได้จากผลการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐบาล ควรจะให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวในแง่เป็นแหล่งขัดเกลาที่มีคุณภาพ ถ้าหากจะต้องการถ่ายทอดแนวคิดหรือหลักการดังกล่าวให้เกิดผลขึ้นจริงควรมีการอบรมหรือถ่ายทอดหลักการไปยังผู้นำครอบครัวให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้นำครอบครัวนำไปถ่ายทอดและขัดเกลาสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เมื่อเปรียบเทียบคะแนนรวมในทุกองค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข พบว่า องค์ประกอบการมีภูมิคุ้มกันและคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะเร่งปลูกฝังและให้ความรู้ในองค์ประกอบดังกล่าวผ่านสถาบันครอบครัวให้มากขึ้น เพราะองค์ประกอบทั้งสองนี้อาจจะเป็นปัจจัยที่ทำให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เมื่อพิจารณาเป็นรายอาชีพจะพบว่า กลุ่มอาชีพพาณิชย์กรรมและบริการเป็นกลุ่มที่มีการขัดเกลาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไขสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอาจจะใช้กลุ่มอาชีพดังกล่าวเป็นกลุ่มนำร่องในการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีการนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้มีการขยายขอบเขตที่ไปยังกลุ่มอาชีพอื่นๆ ได้ต่อไปในอนาคต

4. เมื่อพิจารณาแยกตามแหล่งขัดเกลาจะพบว่า เพื่อนและสื่อมวลชนเป็นแหล่งขัดเกลาที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าแหล่งขัดเกลาอื่น ๆ นัยของผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสื่อบุคคลและสื่อมวลชนในแง่เป็นแหล่งขัดเกลาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งในอนาคต

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรใช้สื่อทั้ง 2 ประเภทใน 2 ระดับ กล่าวคือบุคคลเป็นสื่อที่ขัดเกลาผ่านสถาบันครอบครัว เพื่อให้เกิดการหล่อหลอมหลักหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขณะที่ใช้สื่อสารมวลชนเป็นตัวเผยแพร่ความรู้และตอกย้ำความสำคัญของหลักปรัชญาดังกล่าว เพราะหากใช้สื่อใดสื่อหนึ่งยากจะทำให้การขัดเกลาประสบความสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะการนำผลงานวิจัยไปใช้ครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษา ลักษณะเฉพาะของกลุ่มอาชีพพาณิชย์กรรมและบริการซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการขัดเกลาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไขสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ ว่าธรรมชาติหรือกลไกใดของอาชีพนี้ที่ทำให้กลุ่มคนในกลุ่มคนถูกขัดเกลาได้มากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ

2. ควรมีการศึกษาลักษณะการใช้ในชีวิตประจำวันในระดับของปัจเจกบุคคล ในมิติที่ว่า หากมองในภาพรวมของบุคคล โดยที่ไม่ได้จำแนกตามอาชีพ การนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันที่เป็นรูปธรรมมีลักษณะอย่างไร

3. การศึกษารายต่อไปหากมีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยลงไปสังเกตในชีวิตประจำวัน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้ชีวิตกับแหล่งขัดเกลาต่าง ๆ ก็จะทำให้ทราบลักษณะเนื้อหาที่ขัดเกลากลุ่มตัวอย่าง ก็จะเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องขัดเกลาได้ลึกซึ้งมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คมสัน รัตนะสิมากุล และ เสริมศิริ นิลดำ. (2552).

การเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อมวลชนกับความเข้าใจและการ

- ยอมรับต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ
ประชาชนในจังหวัดเชียงราย. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
งามตา วนินทานนท์. (2534). ลักษณะทางพุทธ
ศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดา
มารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร.
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2548). การขับเคลื่อน
เศรษฐกิจพอเพียง. วารสารเศรษฐกิจและ
สังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 42(6). 41-47.
จันรรจา ชุ่มชื่น. (2547). แนวพระราชดำริ
เศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษากระบวนการ
แพร่กระจายความหมายในหนังสือพิมพ์
ไทยระหว่างปี พ.ศ.2540-2542.
วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
ชุมพลภัทร์ คงจันจารูนันต์. (2551). การดำเนิน
ชีวิตและคุณภาพชีวิตตามแนวทาง
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร
ในหมู่บ้านหนองมะจับตำบลแม่แฝก
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
ส่งเสริมเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
ปรมะ สตะเวทิน. (2546). หลักนิเทศศาสตร์. พิมพ์
ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
ปาณิสรา วัฒนรัตน์. (2550). การเปิดรับชม ความรู้
ทัศนคติและพฤติกรรมการปฏิบัติตน
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจากรายการ
โทรทัศน์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
พรทิพย์ เย็นจะบก, สุธิดา แสงเพชร และทิพวรรณ
สิทธิรังสรรค์. (2547). การสื่อสารเพื่อ
พัฒนาการเกษตร ‘ทฤษฎีใหม่’ ของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล
อดุลยเดช : รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย.
รจิตลักษณ์ แสงอุไร. (2548). การสื่อสารของ
มนุษย์. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.
รวีวัฒน์ เกตุเพชร. (2550). การเรียนรู้การใช้ชีวิต
ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง:
กรณีศึกษา ประชาชนในเขตตำบลแฮ่อ
อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว. การ
ค้นคว้าอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น.
สุเมธ ตันติเวชกุล. (2542). การดำเนินชีวิตใน
ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามแนว
พระราชดำริ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะ
กรรมการประสานงานอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ.
สุพัตรา สุภาพ. (2546). สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่
23. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
อรรธรณ ปิรันธโรวาท. (2549). การสื่อสารเพื่อ
การโน้มน้าวใจ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ
: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
McQuail, Denis. (2000). McQuail's : mass
communication theory. London
: Sage.
Popenoe, David. (1991). Sociology. 8th ed.
Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.